

Zpráva Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23.06.1987, sp. zn. Cpj 202/86, ECLI:CZ:NS:1987:CPJ.202.1986.1

Číslo: 25/1987

Právní věta: K některým ustanovením zákona o notářských poplatcích a vyhlášky, kterou se tento zákon provádí.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 23.06.1987

Spisová značka: Cpj 202/86

Číslo rozhodnutí: 25

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Zpráva

Hesla: Cena, Dědění, Lhůty, Notářství, Notářství státní, Poplatky notářské, Smlouva darovací, Věcná břemena

Předpisy: 146/1984 Sb. § 3 odst. 2 150/1984 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 25

Některým ustanovením zákona o notářských poplatcích a vyhlášky, kterou se tento zákon provádí.

(Ze zprávy o používání zákona č. 146/1984 Sb., o notářských poplatcích, a vyhlášky č. 150/1984 Sb., kterou se provádí zákon o notářských poplatcích, projednané občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu České socialistické republiky, z 23. 6. 1987, [Cpj 202/86](#))

A. K výkladu a používání zákona o notářských poplatcích 1)

K výkladu ustanovení § 3:

Zjištěná cena (ve vztahu i k ustanovení § 20 vyhlášek č. 128/1984 a č. 129/1984 Sb.)

Podle ustanovení § 3 odst. 2 zákona o notářských poplatcích je u nemovitostí základem notářského poplatku na úkony cena zjištěná podle cenových předpisů bez případného zvýšení, pokud je tyto předpisy připouštějí. Podle ustanovení vyhlášky č. 128/1984 Sb. /2/ , o cenách staveb, pozemků, porostů, úhradách za zřízení práva osobního užívání pozemků a náhradách za dočasné užívání pozemků, lze zjistit cenu nemovitosti jednak podle ustanovení § 2 a § 4 až § 13 uvedené vyhlášky a jednak podle ustanovení § 20 téže vyhlášky. Toto ustanovení § 20 citované vyhlášky připouští, aby za

platnou cenu byla považována cena (pro další převody a přechody vlastnictví staveb), ze níž vlastník stavbu nabyt po 1. 6. 1953, jestliže tato cena byla vyšší než cena zjištěná podle ustanovení § 2 a § 4 až § 13 uváděné vyhlášky. Nejde tu tedy o zvýšení ceny, nýbrž o jiný způsob zjištění ceny. To vyvstane zejména ze srovnání s ustanovením § 21 téže vyhlášky, podle níž mohou být ceny staveb zjištěné podle předchozích ustanovení této vyhlášky zvýšeny až o 20 % Z toho pak vyplývá, že i zmíněná vyšší cena ve smyslu ustanovení § 20 vyhlášky č. 128/1984 Sb. může být zvýšena vzhledem k místu, poloze a zvláštnímu vybavení také o 20.

Vyšší cenu podle ustanovení § 20 vyhlášky č. 128/1984 Sb. nelze ztotožňovat se zvýšením ceny staveb podle ustanovení § 21 téže vyhlášky.

V souvislosti i se stanovením základu notářského poplatku z převodu nebo přechodu nemovitosti, jde-li o převod (přechod) staveb, bude tedy státní notářství vždy zajišťovat, nebyla-li stavba po 1. 6. 1953 nabyta ve vyšší ceně než v ceně zjištěné v ustanovení § 2 a § 4 až § 13 vyhlášek č. 128/1984 a č. 129/1984 Sb.

Oceňování opětuujících se plnění (rovněž k výkladu ustanovení § 9, § 13 a § 18 zákona o notářských poplatcích)

Většina státních notářství ponechává účastníkům řízení určitou smluvní volnost a vede je k tomu, aby si hodnotu opětuujících se plnění stanovili dohodou; vycházejí přitom z toho, že pro ocenění opětuujících se plnění není žádný cenový předpis (srov. i č. 45/1986 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 196).

Největší potíže činí v praxi oceňování věcných břemen, a to u jednotlivých druhů těchto břemen. Věcná břemena týkající se nemovitosti bývají oceňována buď procentuálně z ceny nemovitosti (např. do výše 10 % ceny nemovitosti), nebo se vychází z maximalizace pevnou částkou (např. 3000,- Kčs). Pro účely zpoplatnění opětuujících se plnění některá státní notářství rozlišují jednak věcná břemena pozemková (např. právo chůze nebo jízdy přes pozemek) a tato věcná břemena oceňují pevnou částkou podle dohody účastníků, která se pohybuje v rozmezí od 100,- Kčs do 500,- Kčs, a jednak věcná břemena spočívající v právu užívání části nemovitosti (např. bytu) a tato břemena se oceňují podle průměrných úhrad za užívání bytů podle místních podmínek. Posléze věcná břemena spočívající v obsluze a v ošetření bývají oceňována podle sazeb v pečovatelské službě a věcná břemena spočívající v právu užívání pozemku podle úhrad obsažených ve vyhláškách č. 128/1984 Sb. a č. 129/1984 Sb.

Podpůrně se při oceňování opětuujících se plnění užívá ustanovení § 2 odst. 2 vyhlášky č. 150/1984 Sb. /3/, popřípadě ustanovení § 2 odst. 3 této vyhlášky. V takových případech státní notářství kapitalizuje nejprve hodnotu ročního plnění a tuto hodnotu zvyšují na pětinasobek. Při zjišťování ročního plnění přihlíží také ke zprávám a vyjádřením místních (popřípadě jiných příslušných) národních výborů, které jsou obsaženy například v dotaznicích a v čestném prohlášení k registraci a ke zpoplatnění smlouvy, vyžadovaných státními notářstvími od účastníků smlouvy, a řídí se konkrétními poměry v místě.

Státní notářství se tedy správně zabývají obsahem věcného břemene a usilují o to, aby podle obsahu jednotlivého práva odpovídajícího věcnému břemenu vyjádřila jeho cenu, a to srovnáním tohoto práva s jiným obdobným vztahem. Jde-li o věcné břemeno spočívající v právu osobního užívání bytu, správně srovnávají jeho cenu s hodnotou práva osobního užívání bytu. Jde-li o věcné břemeno spočívající v užívání pozemku, vyjadřují cenu obdobně ceně práva osobního užívání pozemku. Jde-li o věcné břemeno spočívající v poskytování obsluhy a ošetření, vycházejí přiměřeně při určení jeho ceny z odměn za pečovatelské služby. Zvláště obtížné je dosáhnout jednotného ocenění v případech věcných břemen chůze přes pozemek, popřípadě čerpání vody na pozemku apod. Zpravidla je třeba podle místních poměrů vyjádřit cenu tohoto věcného břemene cenou, o níž se snižuje cena pozemku

zatíženého věcným břemenem. Za maximální ceny lze považovat ceny uvedené v ustanovení § 16 vyhlášek č. 128/1984 Sb. a č. 129/1984 Sb. Z tohoto ustanovení lze při ocenění uvedených věcných břemen přiměřeně vycházet. Při kapitalizaci lze též analogicky použít ustanovení § 2 odst. 2 vyhlášky č. 150/1984 Sb. /4/ Se zřetelem k tomu, že předmětem notářského poplatku musí být vždy určitá majetková hodnota, nelze tu analogicky použít ustanovení § 2 odst. 3 vyhlášky č. 150/1984 Sb. Totéž platí, jde-li o případy opětuujících se plnění dohodnutých jako závazek, který nemá věcnou povahu a je omezen jen na účastníky smlouvy.

K výkladu ustanovení § 7:

a) Nezaplatí-li poplatník notářský poplatek z návrhu na přikázání věci jinému státnímu notářství než příslušnému, státní notářství úkon neprovede a nepředloží spis příslušnému soudu k rozhodnutí o návrhu na přikázání věci jinému státnímu notářství, ale pokračuje bez dalšího v řízení, které před státním notářstvím probíhá. Návrhem na přikázání věci jinému státnímu notářství než příslušnému není zahájeno soudní řízení o tomto návrhu, ale jde tu o součást řízení před státním notářstvím, i když rozhodovat o tomto návrhu náleží soudu.

Státní notářství postupuje tak, jako když např. požádá účastník o ověření podpisu, avšak nezaplatí notářský poplatek za úkon. V takovém případě státní notářství rovněž úkon neprovede.

Není správný názor, že je třeba vydávat rozhodnutí o tom, že se požadovaný úkon (tj. rozhodnutí o návrhu na přikázání věci jinému státnímu notářství než příslušnému) neprovede. Také nemá oporu v ustanoveních zákona o notářských poplatcích takový postup, při němž by se návrhu na přikázání věci rozhodlo a potom by se notářský poplatek vymáhal.

b) Nebyl-li zaplacen notářský poplatek za přijetí závěti do notářské úschovy ani ve lhůtě dodatečně stanovené k zaplacení tohoto poplatku, státní notářství závět vrátí pořizovateli a notářský úkon neprovede. Jde o úschovu podle ustanovení § 90a not. ř. a nejde tedy o řízení před státním notářstvím, jež by ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 zákona o notářských poplatcích zastavovalo.

K výkladu ustanovení § 10 odst. 2:

Jde-li o výměnu nemovitosti, která je v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů za nemovitost, která je rovněž v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, potom z hlediska použití ustanovení § 10 odst. 2 zákona o notářských poplatcích jde o čtyři převody a notářský poplatek se vyměřuje z těchto čtyř převodů, a to všem účastníkům smlouvy o výměně nemovitosti, kteří za vyměřený poplatek odpovídají společně a nerozdílně. Je tomu tak proto, že při posuzování základu notářského poplatku je nutno brát za zjištěnou cenu jen cenu jedné nemovitosti (§ 8 odst. 2 zákona o notářských poplatcích). Přitom každý z převádějících manželů je ve vztahu ke každému z manželů nabývajících nemovitost; proto z tohoto hlediska jde tedy na jedné straně o čtyři převodní vztahy a naopak.

Z hlediska základu notářského poplatku z převodu nemovitosti je nutno vycházet z toho, že jedna strana právního úkonu nabízela nemovitost a druhá strana tohoto úkonu poskytovala úhradu svou nemovitostí.

K výkladu ustanovení § 10 a § 19:

Jestliže vlastník nemovitosti (A) hodlá zřídit třetí osobě (C) věcné břemeno a na druhou osobu (B) převést vlastnictví nemovitosti, může se tak stát dvěma způsoby:

a) Třetí osobě (C) zřídí vlastník nemovitosti (A) věcné břemeno; v takovém případě jde o vztah mezi vlastníkem (A) a oprávněným z věcného břemene (C). Jestliže tak učinil bezplatně, podléhá tato smlouva notářskému poplatku z darování.

Jestliže potom vlastník (A) převádí nemovitost na druhou osobu (B), převádí již nemovitost zatíženou věcným břemenem a činí-li tak bezplatně, cena daru se snižuje o cenu věcného břemene.

b) Jestliže vlastník nemovitosti (A) převádí nemovitost na druhou osobu (B) a současně třetí osobě (C) zřizuje věcné břemeno v její prospěch, pak jde z poplatkového hlediska o úplatný převod, neboť nabyvatel (B) se zavazuje zřídit věcné břemeno jiné osobě (C) a v tom spočívá úplata. Mezi vlastníkem nemovitosti (A) a nabyvatelem (B) jde se zřetelem na ustanovení § 3 odst. 1 vyhlášky č. 150/1984 Sb. /5/ o úplatný převod (a bude vyměřen notářský poplatek z převodu nemovitosti); mezi nabyvatelem (B) a tím, v jehož prospěch se zřizuje věcné břemeno (C), půjde o plnění závazku, který nabyvatel (B) převzal ve smlouvě. Z hlediska poplatkového je však třeba se zabývat tím, zda převádějící (A) zřízením věcného břemene plnil dluh vůči osobě oprávněné z věcného břemene (C) anebo zda šlo o bezúplatné poskytnutí plnění. Jde tedy o to, že nabyvatel (B) plní úplatu převodci (A) a převodce toto plnění poskytuje třetí osobě (C) buď bezplatně (darování), nebo úplatně. V tom případě, že bude takové plnění převádějícím (A) poskytnuto bezplatně, vyměří se obdarovanému (C) notářský poplatek z darování.

K výkladu ustanovení § 13 a § 15:

a) Základem notářského poplatku z dědictví u toho dědice, jehož dědická práva budou uspokojena výplatou dědického podílu z nemovitosti, je vždy alikvotní část zjištěné ceny této nemovitosti, nikoliv toho, co si dědici dohodnou nebo co z dědictví obdrží.

Alikvotní část zjištěné ceny nemovitosti, která má být základem pro vyměření notářského poplatku z dědictví se rozumí poměr, v jakém je dohodnutá cena podílu k obecné ceně nemovitosti, v níž byla zařazena do aktiv dědictví a z níž se vycházelo při dědické dohodě.

Jestliže tedy obecná cena nemovitosti (§ 37 odst. 1 not. ř.) činila 100 000,- Kčs, ale zjištěná cena nemovitosti činila 120 000,- Kčs, potom jestliže se dědici vypořádali o dědictví podle uvedené obecné ceny tak, že jeden převzal nemovitost a zavázal se druhému vyplatit 50 000,- Kčs, je základem notářského poplatku z dědictví u každého z dědiců 60 000,- Kčs. Jestliže by se dohodli tak, že by jeden převzal nemovitost a zavázal se druhému vyplatit podíl jen 25 000,- Kčs, tj. čtvrtinu obecné ceny nemovitosti, pak bude základem poplatku jedna čtvrtina ze zjištěné ceny u dědice, jehož podíl je vyrovnáván v penězích, tj. 30 000,- Kčs, kdežto u přejimatele nemovitosti by základ činil tři čtvrtiny zjištěné ceny, tedy 90 000,- Kčs, protože na základě dohody dědiců nabývá tři čtvrtiny obecné ceny nemovitosti.

Tímto způsobem se dosáhne toho, že při zachování dispoziční volnosti dědiců při uzavírání dohody, kterou se vypořádají o dědictví, budou úměrně zatíženi z poplatkového hlediska.

b) Při výpočtu základu notářského poplatku z dědictví v těch případech, v nichž je v dědictví jak majetek od poplatku osvobozený, tak i majetek od poplatku neosvobozený, rozpočítávají státní notářství správně pasíva poměrně k osvobozenému a k neosvobozenému majetku. Toto rozpočítání tu nelze stanovit odhadem, když poměrnou část pasív lze vypočítat.

Lze uvést dva příklady výpočtu podílu pasív připadajících na majetek osvobozený od notářského poplatku:

1. Obecná cena majetku činí 120 000,- Kčs. Tento majetek tvoří rodinný domek v hodnotě 80 000,- Kčs, zemědělské pozemky v užívání socialistické organizace v hodnotě 20 000,- Kčs, vklad na vkladní knížce 10 000,- Kčs a ostatní majetek v hodnotě 10 000,- Kčs. Pasíva byla zjištěna částkou 10 000,- Kčs.

Výpočet podílu pasív se provede tak, že se nejprve sečte osvobozený majetek a majetek vyloučený,

tedy v tomto případě 40 000,- Kčs; tato částka se dělí hodnotou celkového majetku (tedy částkou 120 000,- Kčs) a takto je zjištěn koeficient 0,33. Tímto koeficientem se násobí celková pasíva, tedy 10 000,- Kčs x 0,33, což činí 3 333,33 Kčs. O tuto uvedenou částku se redukuje celková pasíva (10 000 - 3 333,33 = 6 666,66 Kčs). Částka, která bude rozhodující pro základ notářského poplatku z dědictví, se vypočte tak, že od celkové hodnoty majetku (tedy od částky 120 000,- Kčs) se odečte osvobozený a vyloučený majetek v hodnotě 40 000,- Kčs a dále částka 6 666,66 Kčs jako redukované pasívum. Základem notářského poplatku potom bude částka 73 333,33 Kčs, jež se zaokrouhlí na 73 400,- Kčs (§ 29 odst. 1 zákona o notářských poplatcích).

2. Poměrná pasíva se zjistí tak, že se do čitatele zařadí majetek podléhající notářskému poplatku z dědictví, který se násobí celkovými pasívami, a do jmenovatele se zařadí hodnota celého majetku (tedy jak osvobozeného, tak neosvobozeného). Poměrná pasíva budou tedy v tomto případě zjištěna podle tohoto příkladu:

80 000 x 10 000

120 000

Postup při stanovení základu bude pak obdobný jako v prvním případě.

Oba uvedené příklady představují stejný početní úkon, avšak početní postup je jinak rozložen. Výpočet poměrných pasív a základů notářského poplatku lze ovšem provést i jinými v praxi používanými způsoby.

Uvedené úvahy se týkají výlučně výpočtu notářského poplatku z dědictví a jsou nerozhodné při vypořádání dědictví.

K výkladu ustanovení § 15 písm. a):

V těch případech, v nichž do dědictví patří i nároky zůstavitele na dávky sociálního zabezpečení nebo nemocenské pojištění anebo základní členský vklad nebo zůstatková hodnota členského podílu zůstavitele ve stavebním bytovém družstvu, u nichž nejsou splněny předpoklady k osvobození podle ustanovení § 15 písm. d) a f) zákona o notářských poplatcích, náleží majetku osvobození podle ustanovení § 15 písm. a) zákona o notářských poplatcích, nepřesahuje-li tento majetek s případným ostatním majetkem hodnotu 50 000,- Kčs, popřípadě 3000,- Kčs.

K výkladu ustanovení § 16:

Pro sestavení soupisu zůstavitelova majetku není rozhodné, zda jde o majetek osvobozený od notářského poplatku z dědictví či nikoliv. Osvobozený majetek není třeba ohlašovat ke zpoplatnění notářským poplatkem z dědictví, i když zahrnutím tohoto majetku do soupisu je jinak ohlašovací povinnost splněna. Tím však není dotčena povinnost uložená účastníkům řízení o dědictví ustanovením § 33a odst. 1 not. ř.

K výkladu ustanovení § 18 odst. 1:

Již v době před vydáním nyní platného zákona o notářských poplatcích (a vyhlášky vydané k jeho provedení) se v praxi státních notářství vycházelo ze zásady, že obdarovanému musí po zaplacení notářského poplatku z dědictví a eventuálního cla zůstat čistá cena daru odpovídající částce, která představuje osvobození od notářského poplatku z darování, třebaže tato zásada nebyla přímo v právním předpise vyjádřena. Proto v případě daru z ciziny např. v ceně 4500,- Kčs, u něhož bylo

vyměřeno clo 1400,- Kčs, činil základ notářského poplatku z darování po odpočtu cla a osvobozené částky 3000,- Kčs (podle ustanovení § 16 odst. 4 písm. a/ dříve platného zákona č. 24/1964 Sb.) 100,- Kčs.

Clo bylo tedy již podle dřívějších prepisů považováno za „cenu jiné povinnosti“ a stejně tak je nutno na ně hledět i ve smyslu nyní platného ustanovení § 18 odst. 1 zákona o notářských poplatcích. Musí však být vždy zaplacen minimální notářský poplatek z darování podle zařazení poplatníka do příslušné skupiny poplatníků.

K výkladu ustanovení § 22:

Ustanovení § 22 zákona o notářských poplatcích stanoví pro účely řízení o notářských poplatcích, že se osoby zařazují do tří skupin podle stupně příbuzenského vztahu nebo jiného osobního poměru k převodci nebo zůstaviteli. Ve smyslu ustanovení § 10 a § 19 zákona o notářských poplatcích se převodcem rozumí jen ten, kdo převádí nemovitost za úplatu, tak i dárce. Rozhodující je pro vztah kupujícího k prodávajícím, obdarovaného k dárci, dědice k zůstaviteli a nikoliv to, kdo je poplatníkem.

Jestliže tedy jde o první skupinu osob, potom je-li v ní zařazen manžel, musí být převodcem nebo zůstavitelem také manžel. Je-li v této skupině zařazeno dítě, potom převodcem nebo zůstavitelem musí být rodič. Jestliže je v této skupině zařazen vnuk, pak převodcem nebo zůstavitelem musí být prarodič. Jestliže jsou v této skupině zařazení rodiče, potom převodcem nebo zůstavitelem musí být jejich dítě. Daruje-li tedy např. babička vnukovi nemovitost, i když se současně zřizuje v její prospěch věcné břemeno, je převodkyní babička a rozhodující je vztah obdarovaného k ní, tedy vnuka k babičce, který je zařazen v první skupině.

K výkladu ustanovení § 23:

Minimální notářské poplatky se nevybírají z každého dílčího převodu, ale jen ze souhrnu všech dílčích převodů u každého z poplatníků (srov. § 23 zákona o notářských poplatcích).

Jsou-li potom u poplatníka podle jeho vztahu k více nabyvatelům různě vysoké minimální poplatky, vyměřuje se jen ten z minimálních poplatků, který je nejvyšší. Tedy např. převádí-li rodič na syna a snachu nemovitost, vyměří se jeden minimální poplatek, a to vyšší, tedy v tomto případě 300,- Kčs. Podle tohoto názoru se v případě, že oba nabyvatelé jsou ve stejné poplatkové skupině, vyměřuje jen jeden poplatek v minimální sazbě.

Pro posouzení toho, zda jsou splněny předpoklady pro zvýšení sazby notářských poplatků podle ustanovení § 23 odst. 5 zákona o notářských poplatcích, je rozhodná povaha převáděných věcí, nikoliv osoba převodce nebo nabyvatele. Zvýšením poplatkové sazby jsou tedy postihovány ty nemovitosti, jež nemohou vůbec být předmětem osobního vlastnictví. Naopak při převodu rodinných domků, staveb pro individuální rekreace, garáží a dalších staveb, jež svou povahou mohou sloužit osobní potřebě, notářský poplatek se na dvojnásobek nezvyšuje.

K výkladu ustanovení § 33 odst. 1:

Jestliže ustanovení § 33 odst. 1 zákona o notářských poplatcích připouští, aby státní notářství vydalo rozhodnutí o vyměření notářského poplatku ústně za podmínky, že poplatník je přítomen a že poplatek nečiní více než 1000,- Kčs, potom státní notářství učiní o ústně vydaném rozhodnutí záznam ve spise podle ustanovení § 125 odst. 1 jednacího řádu pro státní notářství 6) , a to proto, aby bylo kontrolovatelné, z jakých důvodů byla částka placena.

K výkladu ustanovení § 34 odst. 4 a § 25 písm. c):

Ustanovení § 34 odst. 4 zákona o notářských poplatcích stanoví okamžik, od něhož se počítá desetiletá lhůta, po jejímž uplynutí nelze notářský poplatek vyměřit ani vymáhat.

Počátek běhu desetileté lhůty je stanoven jednoznačně tak, že běží od konce kalendářního roku, v němž nastala skutečnost, která je předmětem notářského poplatku.

Co se rozumí skutečností, která je předmětem notářského poplatku, upravuje ustanovení § 25 zákona o notářských poplatcích. Podle ustanovení § 25 písm. c) tohoto zákona je takovou skutečností přechod majetku na nabyvatele u notářského poplatku z dědictví. Na nabyvatele (tj. na dědice) přechází majetek okamžikem smrti zůstavitele ve smyslu ustanovení § 460 o. z. Proto po uplynutí 10 let od konce kalendářního roku, v němž zemřel zůstavitel, jehož majetek je předmětem dědictví, je vyloučeno vyměřit, popřípadě vymáhat notářský poplatek z dědictví, i když jsou zachovány lhůty uvedené v ustanovení § 34 odst. 1 až 3 zákona o notářských poplatcích. Jiné skutečnosti (např. kdy bylo nabytí dědictví potvrzeno jinému dědici, kdy došlo k vypořádání mezi dědici apod.) jsou nerozhodné.

Je třeba ovšem vycházet z toho, že použití tohoto zákonného ustanovení bude aktuální až po 1. 1. 1996.

K výkladu ustanovení § 40:

Pochybnosti při výkladu ustanovení § 40 zákona o notářských poplatcích jsou vyvolány použitím výrazů „dřívější předpisy“ a „dosavadní předpisy“.

Tyto výrazy nelze ztotožňovat a je třeba vycházet ze slovního významu použitých výrazů. Slovo „dosavadní“ znamená trvající až do této doby, tedy to, co bylo, trvalo a platilo až do dnešní doby.

Z toho vyplývá, že dosavadním předpisem o notářských poplatcích je třeba rozumět dříve platný zákon č. 24/1964 Sb. a provádějící předpisy k němu vydané, neboť jen tento zákon platil do doby účinnosti nyní platného zákona o notářských poplatcích (zákona č. 146/1984 Sb. /7/).

Výraz „dřívější“ znamená časově předcházející tedy širší okruh dnes již neplatných předpisů (např. zákon č. 26/1957 Sb., nařízení č. 30/1957 Sb. a další).

Přitom je třeba rozlišovat i to, že výraz „platný“ znamená platící v této době, zatím co předpis již neplatný může se zřetelem na přechodná ustanovení nového předpisu být na určitý případ ještě použitelným, takže v tomto užším smyslu je „nadále platný“.

Ustanovení § 40 odst. 1 zákona o notářských poplatcích se vztahuje na všechny případy, v nichž před účinností zákona č. 146/1984 Sb. /8/ nastala skutečnost, která byla podle dřívějších předpisů předmětem poplatku z dědictví, z darování, z převodu nebo z přechodu nemovitosti anebo za úkony. Z této obecné zásady vyjímá ustanovení § 40 odst. 2 zákona o notářských poplatcích ty případy, v nichž sice před účinností tohoto zákona nastala skutečnost, která byla předmětem poplatku, ale nevznikla poplatková pohledávka ve smyslu ustanovení § 21 dříve platného zákona č. 24/1964 Sb., tj. že vyměřený poplatek nebyl poplatníkovi sdělen. Ustanovení § 40 odst. 2 zákona č. 146/1984 Sb. /9/ modifikuje ustanovení § 21 dříve platného zákona č. 24/1964 Sb.

tak, že místo vzniku poplatkové pohledávky uvádí vznik poplatkové povinnosti a tento vznik poplatkové povinnosti váže na skutečnosti, která je předmětem poplatku a nikoli na sdělení poplatku poplatníkovi. To má praktické důsledky jen tehdy, když zemře dědic po zůstaviteli, který zemřel před 1. 1. 1985, a nebyl mu sdělen notářský poplatek z dědictví. Protože poplatková povinnost ve smyslu ustanovení § 40 odst. 2 zákona o notářských poplatcích vznikla již smrtí zůstavitele, lze notářský poplatek vyměřit i právním nástupcům tohoto zemřelého dědice.

B. K výkladu a používání vyhlášky, kterou se provádí zákon o notářských poplatcích

K výkladu ustanovení § 3:

Podle ustanovení § 3 vyhlášky č. 150/1984 Sb. /10/ je převod nebo přechod nemovitosti úplatný tehdy, jestliže úplata za nemovitost byla skutečně poskytnuta nebo je-li nabyvatel zavázán ji poskytnout; přitom je nerozhodné, v jakém plnění a v jaké výši se úplata poskytuje.

Za úplatu ve smyslu uvedeného ustanovení je nutno považovat každé vzájemné plnění, které nabyvatel poskytuje dárci a které lze hodnotově vyjádřit. V praxi státních notářství se za takovou úplatu považují různá věcná břemena, která nabyvatel zřizuje dárci (např. právo bydlení, užívání pozemku, poskytování obsluhy a ošetření apod.), dále různé osobní závazky mající obdobný charakter jako věcná břemena, vyrovnání dluhu a další. Jen výjimečně vznikají pochybnosti o povaze úplaty, je-li popírána vzájemná vazba zřízení věcného břemene jako protihodnoty darování. Zřízení věcného břemene je v těchto případech v bezprostřední vazbě na darování a vyjadřuje protihodnotu za poskytnutý dar a na toto věcné břemeno je nutno proto hledět jako na úplatu ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 vyhlášky, kterou se provádí zákon o notářských poplatcích. Správně proto postupují v těchto případech ta státní notářství, která vyměřují převodní a nikoli darovací poplatek.

K výkladu sazebníku notářských poplatků z úkony:

K položce H:

V praxi státních notářství vzniká někdy pochybnost, jak postupovat v případech, v nichž by vyměřen pouze notářský poplatek za projednání dědictví podle položky H sazebníku notářských poplatků za úkony (přílohy k vyhlášce č. 150/1984 Sb. /11/) a později dojde k dodatečnému projednání dědictví, jehož předmětem je majetek, který nepožívá výhody osvobození od notářského poplatku (nepožívá poplatkové úlevy). Protože jde o úkonový poplatek, zpoplatňuje se projednání dědictví jako úkon, a není rozhodující, zda později dojde k dodatečnému projednání dědictví. Zákon o notářských poplatcích nedává podklad pro to, aby se úkonový poplatek a poplatek z dědictví kompenzovali.

Při úvaze o tom, podle jaké ceny dědictví má být placen úkonový poplatek podle položky H, je třeba postupovat takto:

Je-li předmětem dědictví majetek osvobozený do částky 3000,- Kčs a pozemky i hospodářské budovy v užívání socialistické organizace v částce 5000,- Kčs, nehledí se k částce 5000,- Kčs, protože nejde o osvobozený majetek, ale o majetek, který je jen dočasně z poplatkové povinnosti vyloučen, tj. do doby, dokud bude v užívání socialistické organizace podle zvláštních předpisů (např. dojde-li k vyvlastnění budov nebo pozemku a náhrada by připadla dědicům). Naproti tomu v případě osvobození od poplatku jde o stav trvalý a za takový majetek se platí úkonový poplatek, pokud se současně nevyměřuje notářský poplatek za úkon ve výši 25,- Kčs z ceny dědictví 3000,- Kčs.

K položkám K a L:

Z poplatkového hlediska je nutné pod pojmem „archív“ rozumět také spisovnu státního notářství.

Poznámky pod čarou:

1) zákona č. 146/1984 Sb., který platí v České socialistické republice (ve Slovenské socialistické republice viz zákon č. 139/1984 Sb.)

2) V SSR viz vyhlášku č. 129/1984 Sb.

3)V SSR viz vyhlášku č. 141/1984 Sb.

4)V SSR viz vyhlášku č. 141/1984 Sb.

5)v SSR vyhlášky č. 141/1984 Sb.

6)Jednací řád pro státní notářství byl vydán instrukcí ministerstva spravedlnosti ČSR z 31. 7. 1986 č. 203/86-05, uveřejněnou v částce 5/1986 Sbírký instrukcí a sdělení ministerstva spravedlnosti ČSR. V SSR byl vydán Spravovací poriadok pre štátne notárstva úpravou ministerstva spravedlnosti SSR z 20. 10. 1986 č. 4135/85-50, uveřejněnou v částce 5/1986 Zbierky inštrukcií a oznámení Ministerstva spravodlivosti SSR.

7)V SSR viz zákon č. 139/1984 Sb.

8)V SSR viz zákon č. 139/1984 Sb.

9)V SSR viz zákon č. 139/1984 Sb.

10)V SSR viz vyhláška č. 141/1984 Sb.

11)v SSR k vyhlášce č. 141/1984 Sb.